

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษาศึกษาค้นคว้า และเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการศึกษาที่เน้นผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน (1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (2) ด้านความรู้ ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิดและการนำเสนอข้อมูล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี (4) ด้านทักษะและความรับผิดชอบ ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม (5) ด้านความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2552) โดยมีห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ มีพันธกิจหลักในการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนการวิจัยและใช้เป็นเครื่องมือวัดคุณภาพของการเรียนการสอน พัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ห้องสมุดสามารถจัดเก็บสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ และให้บริการได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ทันต่อเหตุการณ์ และสะดวกรวดเร็ว เพื่อให้บริการแก่นักศึกษาและอาจารย์ ตอบสนองความต้องการในการศึกษาค้นคว้าและพฤติกรรมของผู้ใช้ที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม(ครรชิต มาลัยวงศ์ 2551: 61-70)

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ให้มีความมั่งคั่งทางปัญญา แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและเป็นนักวิชาชีพที่ดี รวมทั้งได้พัฒนาและสร้างเสริมการวิจัยให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้ การพัฒนางานในหน้าที่ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการ เพื่อร่วมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าและเกิดความมั่นคงยั่งยืนสมกับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 2553:1) สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นหน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัย การฝึกอบรม เพื่อให้บริการทรัพยากรสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ และพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ 2553: 1) โดยมีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบครอบคลุมสาขาวิชาต่างๆที่มหาวิทยาลัยเปิดสอนและเพื่อให้สอดคล้องกับการเป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศจัดให้บริการฐานข้อมูลที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาบอกรับให้กับมหาวิทยาลัย เป็นการบริการการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์ และเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศหรือเอกสารฉบับเต็มโดยผ่านเครือข่ายของมหาวิทยาลัย จำนวน 8 ฐานข้อมูล ได้แก่ ฐานข้อมูล ACM Digital Library ฐานข้อมูล H.W.Wilson ฐานข้อมูล ISI Web of Science ฐานข้อมูล Education Research Complete ฐานข้อมูล Springer Link -Journal ฐานข้อมูล Academic Search Elite และฐานข้อมูล ProQuest Digital Dissertations และฐานข้อมูล ThaiLis (TDC)

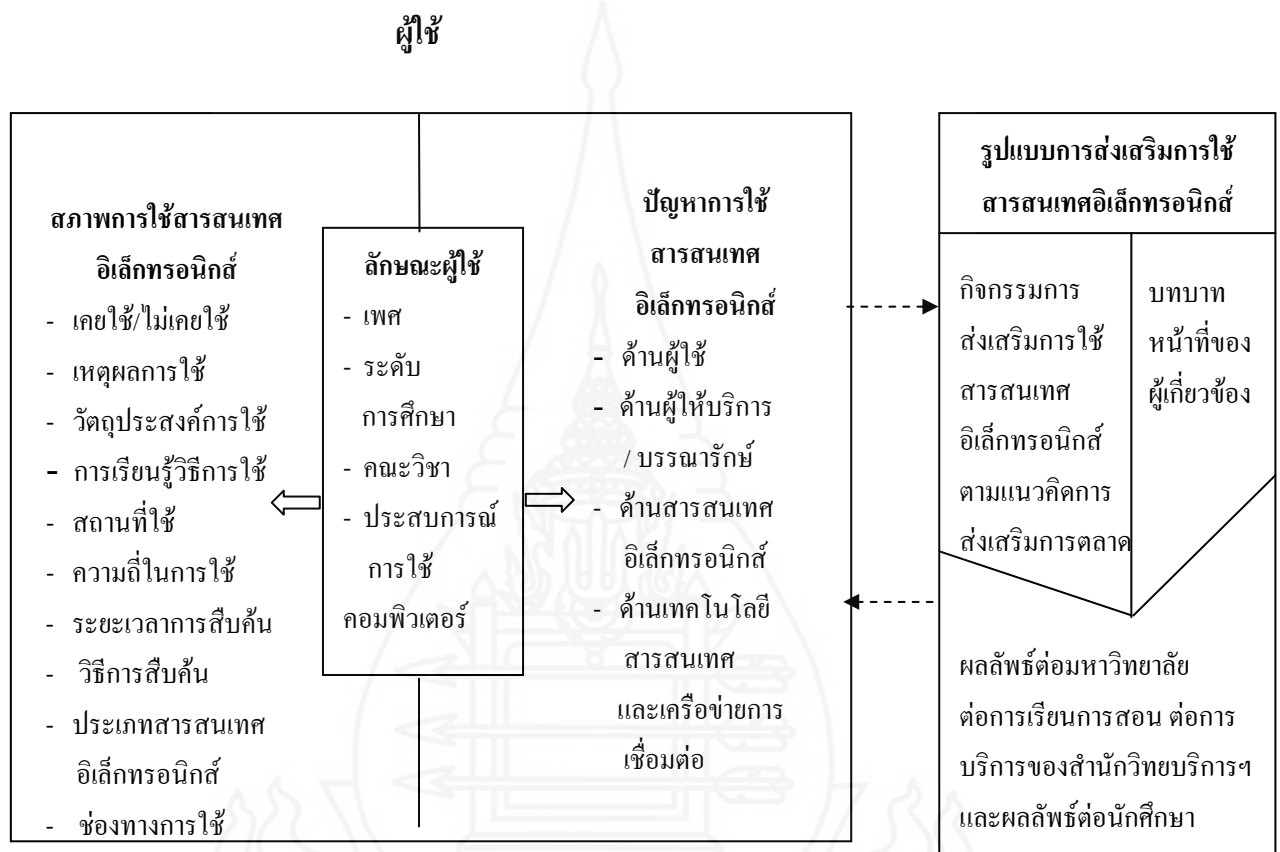
จากสถิติการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์จากฐานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาผ่านเครือข่าย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ระหว่าง พ.ศ.2549 - 2554พบว่าสถิติการเข้าใช้ฐานข้อมูลน้อย จัดเป็นอันดับที่ 5 ของกลุ่ม (ดูภาคผนวก ก) อาจเกิดปัญหาความไม่คุ้มค่าของการใช้ประโยชน์ทางวิชาการและงบประมาณของรัฐ และอาจส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการค้นคว้า วิจัย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาการใช้โดยมุ่งพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำผลการศึกษาเป็นแนวทางส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาและอาจารย์มาพัฒนาโดยเฉพาะการบริการสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- 2.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ จากฐานข้อมูลออนไลน์ที่สำนักวิทยบริการฯ จัดให้บริการ ของนักศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ในด้านการใช้สารสนเทศของผู้ใช้ ความต้องการสารสนเทศ ประเภทของสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์และปัญหาการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์และ พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้แนวคิดการส่งเสริมการตลาด

4.2 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทและอาจารย์ /ผู้สอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ที่ ศูนย์ธนบุรีและศูนย์อุดมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2554

4.3 สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์จากฐานข้อมูลออนไลน์ที่สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศจัดให้บริการ ประกอบด้วย ฐานข้อมูลที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจัดให้บริการและฐานข้อมูลที่สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศบอกรับ ดังนี้

1) ACM Digital Library เป็นฐานข้อมูลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและวิทยาการคอมพิวเตอร์ของ Association for Computing Machinery (ACM) ครอบคลุมบทความวารสาร นิตยสาร รายงาน เอกสารการประชุมและข่าวสารให้ข้อมูลบรรณานุกรม สารระสังเขป และเอกสารฉบับเต็ม ตั้งแต่ ค.ศ. 1974 จนถึงปัจจุบัน

2) H.W. Wilson ฐานข้อมูลบทความวารสารครอบคลุมสารสนเทศทุกสาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ เทคโนโลยีชีววิทยา การเกษตร ศิลปะ ธุรกิจการศึกษามนุษยศาสตร์ กฎหมาย บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ สังคมศาสตร์ และสาขาวิชาอื่นๆ เช่น เคมี ชีวะ ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ สิ่งแวดล้อม สัตวศาสตร์ และสันตนาการฯลฯ รายละเอียดข้อมูลมีบรรณานุกรม สารระสังเขปและเอกสารฉบับเต็ม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995- ปัจจุบัน

3) ISI Web of Science เป็นฐานข้อมูลบรรณานุกรมและสารระสังเขป ประกอบด้วยฐานข้อมูลย่อยด้าน Science Citation, Social Science citation และ Arts & Humanities Citation จากวารสารจำนวนกว่า 8,500 ชื่อมีข้อมูลจำนวนกว่า 1.1 ล้านระเบียน

4) Education Research Complete เป็นฐานข้อมูลเฉพาะทางด้านการศึกษามีเนื้อหา ครอบคลุมการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ โดยให้ข้อมูลวารสารทั้งหมดมากกว่า 1,870 ชื่อเรื่อง เป็นวารสารฉบับเต็มมากกว่า 1,060 ชื่อเรื่อง ซึ่งรวบรวมวารสารหลัก (Core Journals) ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงระดับการศึกษาขั้นสูงและ รวมถึงหนังสือ (Books and Monographs) และงานวิจัยเฉพาะต่างๆอีกมากมาย

5) Springer Link เป็นฐานข้อมูลฐานข้อมูลเอกสารวิชาการ ครอบคลุมทุกสาขาวิชา ลักษณะข้อมูลแบบเอกสารฉบับเต็มของวารสาร รวบรวมข้อมูลตั้งแต่ปี ค.ศ.1996-ปัจจุบัน มีการปรับปรุงเนื้อหาอย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อเดือน นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีหนังสือจำนวน 2,207 ชื่อเรื่อง

6) Academic Search Elite เป็นฐานข้อมูลครอบคลุมสหสาขาวิชา ได้แก่ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สุขภาพ ฐานข้อมูล : มีดรรชนี หรือสาระสังเขปบทความวารสาร ไม่น้อยกว่า 3,400 ชื่อ และเอกสารฉบับเต็ม บทความวารสารของวารสาร ไม่น้อยกว่า 2,000 ชื่อ

7) Proquest Dissertation & Theses เป็นฐานข้อมูลออนไลน์ที่รวบรวมวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกและปริญญาโทของสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองจากประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา รวมทั้งสถาบันการศึกษาจากทวีปยุโรป ออสเตรเลีย เอเชีย และแอฟริกา มากกว่า 1,000 แห่ง ประกอบด้วยข้อมูลมากกว่า 2.4 ล้านรายการ ให้ตัวอย่าง 24 หน้าแรกของวิทยานิพนธ์ในชื่อเรื่องที่มีให้บริการ ทุกปีจะมีวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกและวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทเพิ่มขึ้นประมาณ 70,000 รายชื่อ

8) ThaiLIS เป็นฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็ม ให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็ม ซึ่งเป็นเอกสารฉบับเต็มของ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยของอาจารย์ รวบรวมจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร ในการเข้าใช้บริการนั้นจะต้องเข้าใช้งานจากคอมพิวเตอร์ ภายในห้องสมุดสมาชิก

9) Matichon e-Library เป็นฐานข้อมูลที่ใช้งบประมาณของทางสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศคือ เป็นระบบกฤตภาคข่าวออนไลน์ (News Clipping Online)

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง การใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์จากฐานข้อมูลออนไลน์ที่สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดหาและให้บริการแก่นักศึกษาและอาจารย์ ผ่านเครือข่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

5.2 ปัญหาการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง ปัญหาหรืออุปสรรคที่ นักศึกษาและอาจารย์ประสบจากการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่ให้บริการในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ด้านต่างๆซึ่งในการวิจัยครั้งนี้แบ่งปัญหาออกเป็น

4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้ใช้ 2) ด้านผู้ให้บริการหรือ บรรณารักษ์ 3) ด้านสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และ 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายการเชื่อมต่อ

5.3 รูปแบบการส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง การจัดการส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ประกอบด้วย 1) กิจกรรมส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ตามแนวคิดการส่งเสริมการตลาด 2) บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน บรรณารักษ์/ผู้ให้บริการ และ นักศึกษาและ 3) ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

5.4 สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ประเภทฐานข้อมูลออนไลน์ในโครงการพัฒนาเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS) ได้รับการสนับสนุนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาค่าสมาชิกจำนวน 8 ฐานข้อมูล ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่ใช้ร่วมกันระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และฐานข้อมูลสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศจัดให้บริการโดยใช้งบประมาณของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศจำนวน 1 ฐานข้อมูล แก่ผู้ผ่านระบบเครือข่ายของ มหาวิทยาลัย ประกอบด้วยฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ สารสนเทศและเอกสารฉบับเต็มครอบคลุมแหล่งข้อมูลประเภทต่างๆ ได้แก่ บทความวารสาร งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ รวมถึง ฐานข้อมูลออนไลน์

5.5 นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ศูนย์สมุทรปราการทั้งระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาโท ปีการศึกษา 2554

5.6 อาจารย์ หมายถึงอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และ ศูนย์สมุทรปราการ โดยหมายรวมถึงข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัยและพนักงานราชการที่ทำหน้าที่สอนและวิจัย ปีการศึกษา 2554

5.7 บรรณารักษ์ หมายถึงผู้ให้บริการและทำหน้าที่ให้บริการยืม – คืน หนังสือและแนะนำการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

5.8 ผู้ให้บริการ หมายถึง บุคลากรกลุ่มหลักที่ปฏิบัติหน้าที่ให้ความสะดวกในด้านต่างๆ แก่ผู้ให้บริการจึงจำเป็นต้องรู้และเข้าใจความต้องการของผู้ใช้บริการ บุคลากรผู้ทำหน้าที่ให้บริการในห้องสมุด แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้มีความรู้ทางวิชาชีพ ได้แก่ บรรณารักษ์ นักสารสนเทศ นักวิชาการในสาขาวิชาต่างๆ และกลุ่มผู้สนับสนุนกิจกรรมวิชาชีพ ได้แก่ พนักงานห้องสมุด เจ้าหน้าที่ห้องสมุด

5.9 ผู้ใช้บริการ หมายถึงผู้ที่มีความต้องการใช้บริการสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หรือมีความต้องการใช้สารสนเทศและสามารถใช้บริการได้ตามความต้องการ

5.10 การอ้างอิงตามเกณฑ์หมายถึง การบอกแหล่งที่มาของข้อมูลที่ยู๋เขียนนำมาใช้อ้างอิงในการทำรายงาน วิทยานิพนธ์ เอกสารประกอบการสอนคำสอน/ เอกสารคำสอน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ทราบสภาพการใช้และปัญหาการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์อันนำมาใช้เป็นแนวทางพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาการบริการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

6.2 ได้รูปแบบการส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งใช้เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิชา ศูนย์คอมพิวเตอร์ ในการดำเนินการร่วมกันในการส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ให้กว้างขวางและคุ้มค่ามากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ตลอดจนพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการพัฒนาอาจารย์ต่อไป